

**BOSHLANG'ICH TA'LIMDA ALISHER NAVOIY ASARLARI
ORQALI ILM, ODOB VA AXLOQIY TARBIYANI SHAKLLANTIRISH**

Xushboqov Botir Xushboqovich

Renessans ta'lim universiteti

Pedagogik ta'lim va psixologiya kafedrasi dotsenti, PhD

Ro`ziyeva Sevinch Maxmud qizi

Renessans ta'lim universiteti

3-kurs talabasi

sevichruzieva@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich ta'limning inson hayotidagi muhim roli va Alisher Navoiy asarlarining pedagogik ahamiyati ta'kidlangan. Navoiy o'z matnida ilm-fan va ma'rifatga intilishning, shuningdek, axloqiy va ijtimoiy fazilatlarni rivojlantirishning muhimligini ta'kidlaydi. Uning "Mahbub al-Qulub" va "Lison ut-Tayr" asarlarida yoshlarda axloq, sabr-toqat, saxovat, halollik va fidoyilikni singdirish yo'llari tasvirlangan. Navoiyning pedagogik ta'limoti zamonaviy ta'lim jarayonida bilim, axloq va axloqni uyg'unlashtirishning metodologik manbai sifatida ham ta'riflangan. Matnda Prezident Shavkat Mirziyoyevning yoshlarni milliy g'urur va aql-zakovat bilan tarbiyalash zarurati, shuningdek, fan va innovatsiyalarni rivojlantirish haqidagi qarashlari keltirilgan. Navoiy asarlarini fanlararo, integratsiyalashgan yondashuv orqali o'rganish, tarjima qilish va ta'lim jarayonida qo'llashning ahamiyati ham ta'kidlangan.

Kalit so'z: Boshlang'ich ta'lim, Alisher Navoiy, pedagogika, axloqiy tarbiya, ilm-fan va ma'rifat, sabr-toqat, saxiylik, halollik, sadoqat, Mahbub al-Qulub, Lison ut-Tayr, fanlararo integratsiya, milliy g'urur, Innovatsiyalar

Аннотация: В данной статье подчеркивается важная роль начального образования в жизни человека и педагогическое значение трудов Алишера Навои. Навои в своих текстах акцентирует внимание на важности стремления к науке и просвещению, а также на развитии нравственных и

социальных качеств. Его труды «Махбуб аль-Кулуб» и «Лисон ут-Тайр» описывают способы привития молодежи нравственности, терпения, великодушия, честности и бескорыстия. Педагогические учения Навои также рассматриваются как методический источник для гармонизации знаний, морали и этики в современном образовательном процессе. В тексте представлены взгляды Президента Шавката Мирзиёева на необходимость воспитания молодежи с национальной гордостью и интеллектом, а также на развитие науки и инноваций. Также подчеркивается важность изучения, перевода и использования трудов Навои в образовательном процессе посредством междисциплинарного, комплексного подхода.

Ключевые слова: начальное образование, Алишер Навои, педагогика, нравственное воспитание, наука и просвещение, терпение, щедрость, честность, верность, Махбуб аль-Кулуб, Лисон ут-Тайр, междисциплинарная интеграция, национальная гордость, инновации

Abstract: This article emphasizes the important role of primary education in human life and the pedagogical significance of Alisher Navoi's works. Navoi emphasizes in his text the importance of striving for science and enlightenment, as well as the development of moral and social qualities. His works "Mahbub al-Qulub" and "Lison ut-Tayr" describe ways to instill morality, patience, generosity, honesty and selflessness in young people. Navoi's pedagogical teachings are also described as a methodological source for harmonizing knowledge, morality and ethics in the modern educational process. The text presents the views of President Shavkat Mirziyoyev on the need to educate young people with national pride and intelligence, as well as on the development of science and innovation. The importance of studying, translating and using Navoi's works in the educational process through an interdisciplinary, integrated approach is also emphasized.

Keywords: Primary education, Alisher Navoi, pedagogy, moral education, science and enlightenment, patience, generosity, honesty, loyalty, Mahbub al-Qulub, Lison ut-Tayr, interdisciplinary integration, national pride, Innovations

Kirish : Boshlang'ich ta'lim inson hayotining eng muhim poydevorlaridan biridir. Bu davrda rivojlangan bilim va axloqiy fazilatlar bolalarning kelajakdagi shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishi uchun juda muhimdir. Buyuk mutafakkir Alisher Navoiyning ma'naviy, axloqiy va pedagogik qadriyatlar bilan to'yingan asarlari bu jarayonda ayniqsa muhimdir. Navoiy ilm-fanni shaxslar va millatlarni johillik va xatolardan qutqarishning eng muhim omili deb bilgan. U har bir shaxs ilm-fanga intilishni insonparvarlik burchi deb bilishi va bilim orqali xalq farovonligi va mamlakatning gullab-yashnashini ta'minlashga qaratilganligini ta'kidlagan. Alisher Navoiyning asarlarida nafaqat bilimga intilish, balki sabr-toqat, qanoat, saxovat, halollik va sadoqat kabi ijobiy fazilatlar va ularni rivojlantirish yo'llari ham har tomonlama yoritilgan. "Mahbub al-Qulub" va "Lison ut-Tayr" kabi asarlarida u yoshlarni turli odamlardan o'rganishga, nomuvofiq shaxslar bilan muloqot qilishdan qochishga, axloqiy jihatdan kuchli va dono bo'lishga undaydi. Shuning uchun Navoiyning ta'limotlari bolalarda bilim, axloq va odob-axloqni uyg'un ravishda singdirish uchun noyob manba hisoblanadi.

Mutafakkir yaxshi xulq-atvorni axloqning eng muhim o'lchovi deb biladi. Xushmuomalalik va axloq insonga ma'lum bir maqomga erishishga va boshqalarning hurmatini qozonishga yordam beradi. Alisher Navoiy yaxshi xulq-atvorning inson hayotidagi rolini tasvirlab, quyidagi fikrlarni bildiradi: "Doimo yaxshi xulq-atvor yoshlarni kattalarning duosiga loyiq qiladi va ular butun umri, hayoti davomida bu ne'matlardan foydalanadilar. Yaxshi xulq-atvor kattalarning qalbida bolalarga muhabbat uyg'otadi va bu muhabbat ularning qalbida abadiy qoladi va o'chmaydi. Bu yoshlikni yuksaltiradi. Odamlar yoshlarning xatti-harakatlarini olijanob deb bilishadi. Bu boshqalardan hurmatsizlik qilish eshigini yopadi va insonni masxara va xo'rlashdan himoya qiladi. Bu insonni insonparvarlik yo'liga yo'naltiradi va ularni bu yo'lda qo'llab-quvvatlaydi. Bolalar uning foydasini ko'rganda, bu kattalarga ham ta'sir qilishini ko'rasiz".

Prezident Shavkat Mirziyoyev ta'kidlaganidek

"Biz mamlakatimiz uchun buyuk maqsad qo'ydik: Uchinchi Uyg'onish(Renessans) davri poydevorini qo'yish va bunga erishish uchun biz yangi xorazmliklar, beruniylar... Ibn Sino, Ulug'bek, Navoiy va Bobur kabi mutafakkirva allomalarni tarbiyalaydigan muhit va sharoitlarni yaratishimiz kerak. Eng muhimi, ta'lim va tarbiyani rivojlantirish, sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish, ilm-fan va innovatsiyalarni rivojlantirish milliy idealimizning asosi bo'lishi kerak.

Darhaqiqat, bugungi kunda tobora rivojlanib borayotgan ilm-fan va texnologiyalar sharoitida global va ommaviy madaniyatning yoshlarimizga ta'siri va bilimli yoshlarning ilm-fan va innovatsiyalarga munosabati barchamiz uchun ayon. Binobarin, bugungi kunda ilm-fan va innovatsiyalarni rivojlantirishda hal qilinishi kerak bo'lgan ko'plab muammolar va qiyinchiliklar mavjud. Yoshlarimizda milliy g'urur va milliy tafakkurni singdirishga intilish bilan birga bunga, albatta, buyuk mutafakkirlarimizning ta'limotlari, asarlari va donoligi orqali erishish mumkin" deya tariflanag'lar. Alisher Navoiyning bu boradagi faoliyatining roli beqiyosdir.

Alisher Navoiy ilmiy ishni inson taraqqiyotiga hissa qo'shadigan eng muhim fazilatlardan biri deb biladi. U ilm-fanni shaxslar va millatlarni johillik va xatolardan ozod qiluvchi omil sifatida ta'riflaydi. U o'z asarlarida ifodalagan g'oyalari orqali odamlarni bilim va ma'rifatga intilishga undaydi. Uning har bir asarlarida ta'limga va tarbiyaga e'tibor qaratilgan. Mutafakkir ilmiy ishni har bir shaxsning burchi deb biladi. Binobarin, u ilmiy ishning maqsadi shaxslar va millatning farovonligi, baxti va boyligini oshirish ekanligini ta'kidlaydi. U bilimli va dono odamlar doimo o'z xalqi manfaati va mamlakatining ravnaqi uchun ishlaydi, deb hisoblaydi.

Alisher Navoiy ideal inson faqat bilim bilan kifoyalanmasligiga ishongan. Uning fikricha, yetuk deb hisoblanish uchun inson quyidagi fazilatlarga ega bo'lishi kerak: sabr-toqat, saxiylik, rahm-shafqat, halollik, axloq, sadoqat.

Mutafakkir o'zining "Mahbub al-Qulub" asarining so'zboshisida o'zining asosiy maqsadini quyidagicha ta'kidlab o'tgan: "Men har bir ko'chada yurib, turli xil hayot tarzidagi odamlar bilan uchrashdim. Yaxshilik va yomonlikning mohiyatini o'rgandim va ularning o'ziga xos xususiyatlarini o'z ko'zim bilan ko'rdim.

Ushbu suhbatdoshlar va do'stlarni bu vaziyatlar haqida xabardor qilish va ogohlantirish zarur ko'rinadi; toki ular har bir toifaning o'ziga xos xususiyatlarini va har bir sinfning sharoitlarini bilishsin, keyin munosib odamlarga xizmat qilishga shoshilishsin va nomuvofiq odamlar bilan muloqot qilishdan va barchaga maxfiy ishlarni oshkor qilishdan saqlanish zarur deb hisoblasinlar. Shaytonning hiylanayranglari va vasvasalariga berilib ketmang. Turli odamlar bilan muloqot qilishni va yaqinlashishni istagan har bir kishi uchun o'choq bilan aloqa qilish tajribasi bu borada yoshlar uchun yetarli".

Alisher Navoiyning "Lison ut-tayr" asarini ingliz tiliga tarjima qilgan kanadalik olim Gari Dik Navoiy asarlarini bugungi kunda G'arbda o'qish zarurligini ta'kidladi. Bu mutafakkirning xalqaro roli va ahamiyatini yanada mustahkamlash uchun chet ellarda Navoiy asarlari bo'yicha tadqiqotlar olib borish, ularni ingliz tiliga tarjima qilish va ta'lim muassasalarida Navoiy tilini o'qitish bizning umumiy mas'uliyatimizdir.

Navoiy tilini o'qitish keng tajriba va g'amxo'rlikni talab qiladi. Albatta, biz yosh pedagoglarga yangi yondashuv va o'qitish uslublari kerak bo'ladi. Bugungi yoshlar texnologik jihatdan rivojlangan davrda ulg'aymoqda va an'anaviy ma'ruza, seminar va konferensiyalar ular uchun unchalik qiziqarli emas. Shuning uchun, Navoiy tilini o'qitishda turli fanlar bo'yicha kompleks yondashuvni qo'llash zarur. Fanlararo aloqa va integratsiyani rag'batlantiradigan muhitda o'quvchilarning idroki, ishtiroki, qiziqishlari va intellektual salohiyati, shuningdek, ular olgan bilimlarining samarali rivojlanishi ortadi.

Integratsiya - bu differentsiatsiya jarayonida fanlarning yaqinlashishi va bog'lanishi. Integratsiya jarayoni - bu fanlar o'rtasida yangi, sifatli va yuqori darajadagi aloqalarni o'rnatish bosqichi bo'lib unda barcha fanlarni bog'lagan holda darslarni olib boriladi. Shuni ta'kidlash kerakki, integratsiya jarayonining asoslari ham an'anaviy xalq pedagogikasiga, ham ilmiy pedagogikaga asoslangan. Integratsiya - bu fanlararo bog'liqlikdir. Fanlararo bog'liqlik asoslari darsliklarda tabiatni har tomonlama ko'rsatish va tushuntirish zaruratidan kelib chiqqan.

Zamonaviy ta'lim tizimlarida umumta'lim fanlarining mazmuni va maqsadlarini ma'lum bir izchillik va mantiqiy bog'liqlik bilan tashkil etish ta'lim sifati va samaradorligini oshiradi, shuningdek, yosh o'quvchilarning dunyoqarashini kengaytirishga va ularning fikrlarini yorqin tasvirlar bilan boyitishga hissa qo'shadi.

Xulosa: Xulosa qilib aytadganda, boshlang'ich ta'lim jarayonida Alisher Navoiy merosidan foydalanish o'quvchilarda ilmga bo'lgan muhabbatlarini, axloqiy barqarorlik va milliy tafakkurini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Mutafakkir pedagogic qarashlari bilim va tarbiyani uyg'un holda rivojlantirish imkonini beradi Navoiy asarlarinifanlararo yondashuv asosida o'qitish zamonaviy ta'lim talablariga to'liq mos keladi va yosh avlodni barkamol shaxs sifatida tarbiyalashga xizmat qiladi

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Navoiy, A. (1993). Mahbub al-Qulub. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti.
2. Navoiy, A. (2001). Lison ut-Tair. Toshkent: Akademnashr.
3. Karimov, I. (2005). O'zbekiston pedagogik merosi. Toshkent: Fan.
4. Mirziyoyev, Sh. (2020). Oliy Majlisga murojaat. Toshkent: Hukumat nashriyoti.
5. Dik, G. (2015). Alisher Navoi and the Wisdom of the East. Toronto: University of Toronto Press.
6. Usmonov, T. (2010). Boshlang'ich ta'lim va axloqiy tarbiya. Toshkent: Ta'lim nashriyoti.
7. Sobirov, R. (2018). Fanlararo integratsiya ta'lim tizimida. Toshkent: Ilmiy nashrlar.